

A Székesegyház kriptái nem sérültek meg a háborúban

A BOMBÁZÁSKOR BEOMLOTT A TEMPLOM,
DE ÉPEN MARADT AZ ÜVEGKOPORSÓ

A szombathelyi belváros barokk szívében álló Sarlós Boldogasszony Székesegyháznak két kriptája van az épület hátsó részében: az egyik a déli, a sekrestye alatt, ez az egyházi személyiségek, a püspökök és kanonokok nyughelye. Legelső halottja 1799-ben a templomot építtető Szily János püspök lett, a legutóbbi Tibola Imre (1930–2016) nagyprépost, aki 1956-ban kiállt a Püspökvár erkélyére az egyházi kívánságokat összefoglaló tíz pontjával. A másik kripta az északi, ahol a város nagyjainak váltott sírhelyei vannak, ennek a Romkert felől van a bejárata. Itt nyugszik mások között dr. István Lajos orvosprofesszor, Nemes Kiskos István polgármester, dr. Géfin Gyula teológus, egyháztörténész, pápai prelátus, püspöki szertartó és levéltáros.

A sírboltokba meredek lépcsősor vezet le, így érzékelhető, milyen mélyen ásott az alap. A történetírás szerint hatalmas kőszükséglete volt, a régi vár és az omladozó bástya köveit is felhasználták hozzá. Szily János, a Szombathelyi Egyházmegye első püspöke bontatta le ezeket a középkori építményeket, hogy itt a város szívében építhesse fel az új, ötezer ember befogadására alkalmas templomot. Mivel még úgy is kevésnek látszott az anyag, elhatározta a 17. századi vártemplom lebontását is. Szombathely város közgyűlési határozattal kérte, hogy ne tegye, de a püspököt nem lehetett eltéríteni a tervétől. Szily püspök a Székesegyház alapkövét maga rakta le 1791-ben, a következő év tavaszán pedig lebontották a vártemplomot, és annak köveit is beépítették. A kripta „csehüveg” építészeti megoldású boltozata rendkívül stabil tartószerkezet, még az 1945-ös bombázáskor sem sérült meg, csak megrepedezett a vakolat.

Először a déli kriptához megyünk, közelében volt a régi vártemplom, a bejárattal szemben a Szily püspök telepítette kertből még itt áll egy matuzsálem. Szily fának nevezik, élő mementója a Mária Terézia idején újjáépült város késő barokk központjában kialakított Püspöki kertnek, ami a Szily János által megálmodott és 1791–1814 között építtetett Székesegyház külső impozáns díszje volt.

Kísérőnk Lendvai Rezső, a székesegyházi főplébánia alelnöke a kripta történetét meséli: 1880-ban javították először, mert vízelvezetési problémák voltak. Az építés után 80 évvel, amikor a Millenniumra készültek, 1896-ban átrendezték a sírboltot, amelyben akkor már több püspök és kanonok nyugodott. 1913-ban a kripta is vilnyvilágítást kapott. 1919-ben, a Tanácsköztársaság idején feltörték a sírbolt ajtaját, azon belül pedig két püspöki koporsót. Nem tudni, hogy drága kegytárgyakat reméltek-e (pedig magas rangú papi méltóságokat általában nem arany-, hanem jellek-

pes tárgyakkal temetnek), vagy vandalizmusból tették, az egyházi kultúra pusztítása céljával, a kegyeleti hely megsértése szándékával, a vasrácsokat mindenesetre újra kellett rakni. 1923-ban megerősítették a kriptá alapját. 1928-ban minden koporsóra kis réz névtábla került, miután ellenőrizték a bennük lévő földi maradványok személyazonosságát. Az 1945-ös bombázás után a sérült vakolatot javították. 1950-ben az ablakokat kellett javítani és megerősíteni a vasrácsokat.

A déli kriptá sokáig nem volt nyilvános, a 70-es évekig nem voltak lefalazva a koporsók, csak le voltak téve egymás mellé a sírboltba, aztán lezárták a sírhelyeket, az előlapokra emlékeztető táblák kerültek névvel, évszámokkal. Még vannak helyek további koporsós temetések számára, de bővítési céllal a „cseh süveg” megoldású menynyezet hajlatainál alakítottak ki urnahelyeket is. 1995-ben jobb kriptaajtók kerültek fel, javították a lépcsőket. A bejárati előtér a Vas Megyei Temetkezési Vállalat segítségével újult meg 2008-ban. A sírhelyek előlapjain a feliratokat Csinger Péter neves kőfaragó mester javította, ajándékként. A klinkertéglából rakott falak szép márványtáblái mögött a Szombathelyi Egyházmegye püspökei és kanonokai nyugszanak.

A kriptá mélyén Felsőszopori Szily János (1735–1799) az első megyéspüspök nyugszik, akit 1777-ben szenteltek fel, amikor Mária Terézia VI. Piusz pápával egyetértésben Szombathelyt püspöki székhellyé tette. Az erdélyi nemesi családból származó gróf teológiai és filozófiai doktori címet szerzett, saját vagyonából is sokat áldozott Vas megye egyházi és kulturális életére. Megszervezte az egyházmegyét, létrehozott 19 új plébániát. Hefele Menyhért építésszel felépíttette a Püspöki palotát, a Szemináriumot, valamint az árvaházat. Az épületek freskóihoz neves művészeket hívott, neki köszönhetően dolgozott Szombathelyen Franz Anton Maulbertsch és Dorfmeister István. Megalapította a Királyi Líceumot, a szombathelyi könyvnyomdát, ahol nemzetiségi nyelven írt műveket is nyomtattak (a püspök támogatta a megyében élő németek, horvátok, szlovének fejlődését iskolák alapításával, anyanyelvi oktatással), kapcsolatot tartott a kor irodalmáiraival. A kérésére írta meg Schönvisner István – elsőként – Savaria történetét 1791-ben. Szily püspök 1799-ben hunyt el, kérésére temették szívügyének tekintett fő műve, a Székesegyház kriptájába, pedig akkor még el sem készült a templom, csak 15 évvel később, 1814-ben fejezték be.

Ugyanebben a hátsó sírboltrészben található az 1800-ban megyéspüspökké ki-nevezett gróf Harrasi Herzan Ferenc (1735–1804) nyughelye, aki ifjú korában Szily Jánossal együtt Rómában a Collegium Germanicum-Hungaricum növendéke volt. Később mint császári diplomata, bíboros Rómában a Német-római Birodalom követeként teljesített szolgálatot, majd a Szombathelyi Egyházmegye második püspöke lett, közismert jósága ellenére sem tudta elnyerni a szombathelyiek rokonszenvét, mert a Székesegyház építését nem tudta folytatni. A szűkölködőknek való adakozásai ugyanakkor nem egyszer kimerítették az erszényét, még kölcsönt is vett fel, hogy a rászorulókon segítsen. Több mint ötezer kötetes könyvtárat gyűjtött, amely ma az Egyházmegyei Könyvtár különgyűjteménye. Szent Szaniszló Rómából elhozott ereklyéi adtak számára erőt és vigasztalást a nehéz időkben, mindenhova vitte magá-

val az ereklyetartót, amint lejegyezték róla: „főpásztori munkájának súlyos gondjai ez által könnyűekké és édesekké váltak”.

A közelében temették el az egyházmegye harmadik vezetőjét, az 1806-ban püspökké szentelt Somogy Lipót Mártont (1748–1822), akinek idején a Székesegyházat befejezték, és aki a belső díszítésről gondoskodott: elkészültek a szobrok, az orgona, a gyóntatószékek és a kanonokok díszes templomi padjai. Anton Spreng bécsi akadémiai festővel festette meg a hajó mennyezetét. Somogy püspök személyéhez olyan legendák kapcsolódnak, hogy egy időben mindössze két inge, két nadrágja volt, de azokból is az egyiket rendszerint odaadta a szegényeknek, és ő volt az, akit megcsíptek éjjel a Püspöki palota kertjében, fát szedett az udvari rakásból (a saját püspöki tűzfából) éjnek idején, hogy a rászorulóknak adja.

Itt nyugszanak továbbá Böle András (1763–1843), Balassa Gábor (1783–1851), Szenczy Ferenc (1800–1869), Szabó Imre (1814–1881), Hidasy Kornél (1828–1900), István Vilmos (1849–1910), Fábíán Árpád (1926–1986), Póka György (1916–1987) püspökök is. Kísérőnk felhívja a figyelmet, hogy egy szombathelyi megyéspüspök hiányzik: nem ide temették Grósz Józsefet (1887–1961), aki a háború előtt, 1939–1943 között volt szombathelyi megyéspüspök, de elkerült innen, kalocsai érsek lett, és Kalocsán máig a város megmentőjeként tartják számon a szovjet megszállást követő helyállása miatt.

A déli kriptá első része a kanonokok, a magas egyházi tisztséget viselő papok nyughelye, akik az egyházmegye szervezési és anyagi feladatainak meghatározó személyiségei voltak. Lendvai Rezsőtől megtudjuk: az egyházjog szerint a kinevezett kanonokokból álló székeskáptalan a püspök tanácsadó testületként is működik. Egyes sírfeliratokon „tb” azt jelenti: tiszteletbeli kanonok, ilyen címet, megbízatást például tudományos aktivitásért, közéletben való részvételért, írói tevékenységért lehetett kiérdemelni a megyéspüspöktől. Ők általában plébánosi állomáshelyük temetőjében, vagy Szombathelyen a Jáki úti temető papi sírkertjébe kerülnek végső nyugalomra.

Az itt nyugvó kanonokok sorában kiemelkedő volt Eölbey János (1759–1820) nagyprépost, akit 1799-ben, Szily püspök halála után a király megbízott a templom-építés folytatásával. 1806-ban, Somogy Lipót beiktatása alkalmából ő áldotta meg a Székesegyházat. Préposti székháznak építtette a ma is álló ún. Eölbey-házat a Székesegyházzal szemben, a Berzsényi téren, Hefele Menyhért tervei alapján, Anreith György kivitelezésében 1796 és 1800 között. A barokk és klasszicista vonásokat is tükröző épület előtt Szily János ülőszobra található, Tóth István szobrászművész alkotását 1909-ben állították fel.

A déli kriptában nyugvó egyházi személyiségek közül név szerint megemlékezünk Nagy János (1809–1865) székesegyházi kanonokról, apátról, hittudorról, a magyar tudós társaság tagjáról (1809–1885), Szaniszló József (1790–1862) kanonokról, aki jártas volt a történelem-, politika- és társadalomtudományokban, kiadványokat jelentetett meg.

Tibola Imre (1930–2016) nagyprépost a sírbolt legutóbbi halottja. 1954-ben szentelte pappá Kovács Sándor megyéspüspök. 1956-os szerepvállalásáért később le tartóztatta az ÁVO, megkínózták, bebörtönözték. Erről csaknem fél évszázaddal később mesélt először egy interjúban. 26 éves volt 1956-ban, a Szent Erzsébet Plébánián volt káplán, és a Püspökvárban lakott. A misék után hazafelé igyekezett október 28-án, és útközben összefutott egy volt osztálytársával, aki a szemére vetette: „Az egyház most is el van késve? Elvették a szeminárium épületét, Mindszentyt fogva tartják, mégsincs semmilyen követelése az egyháznak?” A fiatalember amint felért a szobájába, nekilátott megfogalmazni a kívánságokat tíz pontban. Köztük szerepelt, hogy „Szűnjék meg a vérontás, Mindszenty bíborost azonnal bocsássák szabadon és rehabilitálják, biztosítsák a teljes vallásszabadságot, a szombathelyi papnevelődést adják vissza az egyháznak, a Martineum nyomdát adják vissza az egyházmegyének.” Tibola Imre kiállt a Püspökvár erkélyére – lent a tömeg azt kiáltozta: „Éljen Mindszenty!” – , elmondta, hogy a püspök úr nincs itthon, hogy „Mindnyájan együttérzünk veletek, mert az egyháznak is vannak sérelmei”, és felolvasta a tíz pontot. Azt a hírt kapta, hogy lent a téren gyülekező tömeg a szovjet hősi temetőbe igyekszik, és készül ledönteni az emlékművet. Ezért onnan az erkélyről szólította fel az embereket, hogy ne tegyék, hiszen a halottak már nem ellenségek, ne kövessenek el kegyelemsértést. Sikerült megszélesíteni a tömeget, a Szent Márton temetőben tartottak politikai beszédek nélküli, kegyeleti megemlékezést a budapesti, mosonmagyaróvári és győri harcokban elesett hősökért. (Azért ezt választották, mert ott nem voltak orosz katonai sírok.) Tibola Imrét ezután kiltolták a Szombathelyi Egyházmegyéből, Budapesten, majd Zala megyében volt plébános. Nyelveket tanult, képezte magát. 1972–74 között a Gazdasági Hivatal vezetésével bízták meg, majd visszahelyezték a Szent Erzsébet plébániára, ahol 1989-ig működött. A rendszerváltáskor, a ferencesek visszatérése után a szombathelyi székesegyházi főplébánia élére került. Az udvarán kialakította a Batthyány–Strattmann Lászlóról elnevezett közösségi házat. 1999-ben lett nagyprépost, 2001-ben címzetes apát, 2007-ben nyugdíjba ment. Oroszlánrészt vállalt abban a folyamatban, amelynek eredményeként II. János Pál pápa 2003-ban boldoggá avatta Batthyány Strattmann Lászlót, a „szegények orvosát”. Tibola Imre fontos feladata volt az is, hogy plébánosként részt vett a Székesegyház felújításában, amely 2014–2016-ban zajlott Szent Márton születésének 1700. jubileuma tiszteletére.

A Romkertben át az északi kriptához megyünk, amely egyházi és világi személyek nyughelye. A bejáratnál három sírkő van a falba építve, Szily püspök hozatta át ide e 17. századi síremlékeket a vártemplomból. Az egyik Brezovith Pál (1616–1644) szombathelyi várnagy emlékköve, aki egészen fiatalon, 28 évesen halt meg, sírkövét pedig ramochaházi Ramochaházy Pál, a győri püspökség jószágkormányzója emeltette hálából. A másik Enyedi János (1621–1681) Vasvármegyei alispán és Batthyány Pál gróf első udvarnoka síremléke, aki elismert személy volt, hosszú időn át vett részt Szombathely és a megye közéletében, az alispáni tisztelet 1665–1673 között töltötte be. Már ezt megelőzően is részt vett a városi tanácsüléseken, melyek közül emlékezetes az 1654-es tárgyalás, ahol a boszorkánysággal vádolt Szabó Mihályné, szül. Kajdi

Ilona ügye volt terítéken, és Enyedi János vádbeszédet mondott. A következő évben az asszonyt megégetésre ítélték, amit végre is hajtottak. A harmadik falba épített sírkőlap Enyedi Pálé (1657–1689), aki Batthyány Erzsébet fiának, monyorókeréki Erdődy Sándornak volt az első udvarnok, 32 évesen hunyt el. Egy generációval fiatalabb volt Enyedi Jánosnál, de nem tudni, milyen rokoni viszonyban voltak.

A három 17. századi sírkő nem tényleges sírhelyet takar, mert a nevezettek földi maradványait – az idehozás után – lent a kriptában, a bejáratnál jobbra, csontkamrában helyezték örök nyugalomra, az Ossa et cineres 1792–1900. feliratú fekete márványtábla mögött.

A lépcső alatt közvetlenül balra dr. István Lajos (1922–2007) professzor és felesége Hertelendy Magdolna (1924–2017) sírhelyét jelöli a fekete márványtábla. István Lajos országos hírű, nemzetközileg is elismert tudós és gyógyító volt, címzetes egyetemi tanár, az orvostudomány kandidátusa, a Markusovszky Kórház éléről vonult nyugdíjba. Járványügyi szempontból is felbecsülhetetlen értékű a munkássága. Több évtizedes kiemelkedő szakmai és közéleti tevékenységéért, a Haemoglobin Savaria felfedezéséért Széchenyi-díjban is részesült. Ő állította fel az első hazai kórházi koraszülött osztályt, létrehozta a haematológiai osztályt a szombathelyi kórházban, amelynek vezetését 40 év után adta tovább. Megszervezte az Országos Véraló-szakbizottságot, amelynek negyed századon át az elnöke volt. Közreműködött az önkéntes véradó- és vérellátó-hálózat kialakításában, ő ismerte fel az első hazai AIDS-beteget. Legendás memóriájára egy barátja így kérdezett rá: „Lali, hogyan tudod fejben tartani mindezt?” És a professzor azt felelte: „Szerencsés vagyok, mert ha nincs szükség az agyamra, azonnal alszom.”

Beljebb van Beer Ferenc (1896–1981) építőmesternek és feleségének, Szép Margitnak a sírhelye, akít a bombázás után a Székesegyház helyrehozatalával bíztak meg Kovács Sándor püspöksége idején. Kísérőnk tudomása szerint nagyapja a kortárs építész Tirbus Ferencnek, akinek az édesapját, vitéz Tirbus Istvánt (1924–2007) is ide temették.

Hátul dr. Géfin Gyula (1889–1973) pápai prelátus fehér márványtáblája emlékeztet a sokszínű tudós kutatóra, akinek több történeti alpművet köszönhet a város. Ő tárta fel tudományosan a Mikes püspök által 1927-ben létrehozott Herzan-könyvtárat. 1930-tól vezette a Szent Márton Kölcsonkönyvtárat. Igazgatójaként 1927–1929 között feldolgozta a püspöki levéltár anyagát is. 1931-ben Magyarország jelentősebb egyházi levéltáraiban (Budapest, Eger, Esztergom, Győr), 1932-ben pedig fél évig a Vatikáni levéltárban kutatott. „A Szombathelyi Egyházmegye története” háromkötetes művét 1935-ben fejezte be. 1918-tól 1950-ig a Szombathelyi Hittudományi Főiskola tanára volt, majd rektora lett. Írt az Egyházmegyei Lapok-ba, barátja volt Pável Ágostonnak, akivel együtt alapították a Vasi Szemlét, amelynek jogutódjában, a Dunántúli Szemlében is jelentek meg írásai. Szerepe volt a Faludi Ferenc Irodalmi Társaság létrehozásában. Tudományos tevékenységének elismeréseként a Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi kara 1935-ben „Doctor Collegiatus” címet adományozott számára. 1938–43 között részt vett a Romkert

feltárásában, Járdányi Paulovics István munkatársaként, sorra publikálták az ott talált római és középkori leleteket, 1941-ben a Berlini Akadémia Régészeti Társulata levelező tagjává választotta. Egyházművészeti Múzeumot hozott létre 1943-ban a Püspökvár Sala Terrena-jában, elindította az Acta Savariensia sorozatot, elkészült A Szombathelyi Székesegyház című munkájával. Egyházi pályafutása: 1944-ben kanonok, 1946-ban pecöli apát, 1947-ben a Szent István Társulat Akadémiájának tagja. 1950-ben pápai prelátus, de a bebörtönzött Mindszenty hercegprímással való kapcsolata és 1956-os nyilvános szerepvállalása miatt felkerült a nyugdíjba küldendő, reakciós papok listájára. 1960-ban állami támadás érte társszerzőkkel írt könyve miatt (Savaria-Szombathely műemléki monográfiája), amit aztán bezúztak. 1964-ben – rehabilitációként – Szombathelyen megkapta a Rómer Flóris emlékérmét, az innsbrucki egyetem aranydiplomása lett, 1968-ban pedig nagypréposti címmel ismerték el tudományos tevékenységét.

Itt nyugszik testvére, dr. Géfin Mária (elhunyt: 1988) is, a Nagy Lajos Gimnázium angol, francia és orosz nyelv tanára – kísérlök meséli, hogy őt is tanította, és örül, hogy a tanítványa lehetett –, aki a szombathelyi Herzan-könyvtár francia nyelvű könyveit és kéziratait dolgozta fel doktori értekezésékként. Mellette második férje, dr. Hargita Géza (elhunyt: 1981) neves bőrgyógyász főorvos, aki a szombathelyi köz-kórházi tapasztalatai alapján nemcsak az Orvosi Hetilapban osztotta meg szerzett ismereteit, de a Vasi Szemlében is publikált.

Nemes Kiskos István (1874–1945) Szombathely polgármestere volt 1914-től 1930-ig, ezenkívül országgyűlési képviselő, kormányfőtanácsos, árvaszéki alelnök. Átalakította a városházát, idejében bővítették a csatornarendszert és a vízművet, jéggyárat létesített. Városi kezelésbe vette az Uránia Mozgófénykép Színházat. Kritikus időszakban volt polgármester, neki köszönhető, hogy a válságos időkben sem vertek gyökeret a városban a szélsőségek. 1930-ban Szombathely díszpolgárává választották, 1945-től haláláig a Nemzeti Bizottság elnöke volt. Apai ágon felmenője a mai Vas Megyei Temetkezési Kft. ügyvezetőjének, Kiskos Ferencnek (amint tőle megtudjuk: a vezetéknevét magánhangzóváltása az ő életében történt).

Megállunk dr. Karvai Prugberger József (1895–1985) neves tüdőgyógyász főorvos sírhelye előtt – a feleségével, Telekesi Török Máriával (1912–2006) nyugszik itt –, akit 1929-ben neveztek ki a szombathelyi kórház Tüdőbetegek Osztálya főorvosának. A feladatot 1952-ig látta el, utána csak a Megyei Gondozóintézet vezetését tartotta meg haláláig. 2004-ben a „Világ Igazai” posztumusz kitüntetést kapott a zsidók mentéséért. Kollégája, az Auschwitzba hurcolt, és dr. Josef Mengele mellett dolgozni kényszerülő Görög Dénes patológus családját igyekezett menteni: feleségét, lányát nem sikerült, de a fiát, Sándort megmentette azzal, hogy Kőszegre küldte az Isteni Ige Társasága Missziós Házba, ahol gondozásba vették. Görög Sándor akadémikus lett, a kémiatudományok címzetes professzora. Prugberger Józsefnek négy ma is élő fia van: Emil tüdőgyógyász, László háziorvos, József ügyvéd, János szülész nőgyógyász, Kőszegen háziorvos.

E sírbolt ad végső nyughelyet dr. Radvány Mihály (1912–1975) teológia tanárnak, aki majdnem vértanúhalált halt a polgári lakosság mentése közben. Bécsben végzett, ott szentelték pappá, a Bécsi Hittudományi Intézetben doktorált. Elvégezte a zeneakadémiát is, székesegyházi karnagy lett és egyházmegyei zeneigazgató, püspöki tanácsos, 1940-től hitoktató a szombathelyi papneveldeben. 1945-ben Nagypénteken egy orosz katona meglőtte a Szeminárium udvarán, a lövés a tüdejét érte, de túlélte. Akiknek az épület az oroszok bejövetele utáni, félelemmel teli időkben otthont adott, mindennap imádkoztak érte, amíg meg nem gyógyult. Sírhelyével szemben a húga, Radvány Józsa (1916–1996) nyugszik, aki vele volt a kritikus napon, ötven évvel később is meg tudta mutatni a megyei napilap riportérének, bátyja hol is esett össze pontosan, mikor meglőtték. A papnevelde rektora ekkor dr. Géfin Gyula volt, fehér zászlót tűzött az épületre, ki volt rá írva, hogy nevelőotthon, ezért sokan ide menekültek (például a neves polihisztor Pável Ágoston lánya, Judit vagy Hargita doktorék) itt nagyobb biztonságban érezték magukat, mint a lakóházaik pincéiben. A Szemináriumban hetekre menedéket kapott emberek megmentőjüknek tartják Radványt Mihályt. Először a Jáki úti temetőben temették el, majd három év múlva exhumálták, és a székesegyházi északi kriptában Géfin Gyula mellett helyezték örök nyugalomra.

A Székesegyház belsejében lévő sírhelyekhez igyekezünk, útközben a templom déli falánál megtekintjük Anreith György (1751–1823) építőmester emlékoszlopát, aki Hefele Menyhért segítője volt a Székesegyház építésénél. Hefele a passauai püspöki és a pozsonyi prímási palota híres építésze volt. A szombathelyi Székesegyház tervezésénél rendkívül aprólékosan gondolta végig a templomépítés részleteit, a kiviteli munkákat is ő vezette. „Irányított, siettetett, lelkesített – ahogy Géfin Gyula írta –, nagyszerű szelleme lelket adott a munkának!” Már három éve zajlott a nagy építkezés, elkezdődött a tornyok és a hajó építése, amikor Hefele 1794 tavaszán elhunyt, és a munkálatok folytatásának vezetésével tanítványát, Anreith Györgyöt bízták meg. Síremlékét a temetőből hozatta ide Szily János püspök 1927-ben, oldalába a Székesegyháznak, amely élete kardinális műve volt. Kevésbé feltűnő, de szimbolikus hely annak számára, aki arról volt híres, hogy a munka minden lépését személyesen felügyelte, egy szál lélekvesztő pallón is akrobatikus ügyességgel közlekedett.

A Székesegyházon belül a Jézus Szíve (jobb oldali harmadik) kápolnában van Kovács Sándor (1893–1972), a szombathelyi 12. megyéspüspök kriptája. Konkoly István, aki nyolc évig volt a személyi titkára (későbbi megyéspüspök) azt írta róla, hogy a maga módján őszintén és lelkiismeretesen igyekezett megfelelni az adott történelmi kor kihívásainak, püspöksége az 1944-től 1972-ig tartó időszakra esett. Őt magát ugyan nem érte központilag szervezett gyűlölködő hadjárat, nem hurcolták meg, nem ítélték börtönre koholt vádak alapján, de folyamatosan terhelték mondvacsinált problémákkal, megpróbálták kényszeríteni arra, hogy befolyásolja papjait és kispapjait napi politikai célokra. Kilátásba helyezték, hogy ellenkező esetben a papoktól megvonják a működési és hitoktatási engedélyt, és fizetést sem kapnak. Megbízható

munkatársait elhelyezték mellőle, helyüket idegenből ideirányított, rendszerhű emberek foglalták el. Mindez állandó lelki feszültséget jelentett. Ilyen helyzetben dolgozott közel harminc évet, de papjait mindig arra biztatta, hogy lelkiismeretük szerint cselekedjenek.

A Szent István (jobb oldali második) kápolnában nyugszik a padozatba épített két kriptában az Erdélyből, Székelyföldről származó, zabolai gróf Mikes János (1876–1945) püspök, a nagy kultúrmeccénás, és az édesanyja, Sophie Moser (1839–1920), jobbról-balról vannak az emléktábláik. Mikes Jánost 1911-ben Ferenc József nevezte ki a Szombathelyi Egyházmegye élére, ő alapította az Egyházmegyei Takarékpénztárt és napilappá fejlesztette a Szombathelyi Újságot. Védnöke volt az 1912-ben létrejött Vasvármegyei Kertészeti Egyesületnek, amelynek díszelnökévé is választották, a megalakulás alkalmából ünnepi misét celebrált. Széles körű támogatásával, buzdításával és anyagi segítségével lehetővé tette, hogy Géfin Gyula – az egyházmegye irattait, dokumentumait felhasználva – megírja és kiadja monumentális munkáját, amin évekig dolgozott, a Szombathelyi Egyházmegye történetét, bemutatva a püspökök tevékenységét, a papság élethivatását is. Mikes püspök 1935-ben nyugdíjba vonult, 1939-ben XII. Pius pápa selimbriai címzetes érsekké nevezte ki. Az első világháború kitörése után répcseszentgyörgyi barokk kastélyukban, amit addig püspöki nyaralónak használtak, hadikórházat rendeztek be, édesanyja ott önkéntes ápolóként dolgozott, és a fiánál lakott a Püspökvárban.

A Lisieux-i Szent Teréz kápolnában (jobb oldali első) egy üvegkoporsót látunk, benne Szent Placidus római vértanú csontváza – korábban Rómában a Pontianus katakombában volt eltemetve –, amelyet VI. Pius pápa 1793-ban adományozott Herzan bíborosnak, aki a Püspöki palotában helyezte el. Az ereklyét Somogy püspök – miután a győri orsolyita apácákkal díszes ruhát varratott számára és abba felöltöztette – hozatta át a Székesegyházba 1814-ben. Az ünnepélyes áthelyezéssel lényegében lezárultak a templom belső díszítési munkái, a templomot abban az évben szentelték fel. Kísérőnk azt meséli, érdekes, hogy az 1945-ös bombázáskor a Székesegyház beomlott, minden lehullott, de az üvegkoporsó épen maradt.

Talán épp Placidus időn és téren kívüli, századokon átérő hatalmas hite tartotta egyben, védte meg attól, hogy összetörjön? Placidus vértanúságának története ugyanis úgy szól, hogy Jézusba vetett bizodalma sohasem rendült meg, bár vagyont, családját, mindenét elvesztette, miután megkeresztelkedett már nem volt hajlandó pogány módon áldozni. Ezért a római császár halálra ítélte, és ő vállalta ezt a halált: Kr. u. 118-ban a kor szokásainak megfelelően megsütötték egy bika formájú bronz szoborban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Géfin Gyula: A Szombathelyi Egyházmegye története (1777–1935) – Szombathely 1935 (A szerkesztő kiadása.)

- Géfin Gyula: A Szombathelyi Székesegyház – Szombathely, 1943.
- Takács Ferenc: Porladó kövek árnyékában – Vas megye jelentős személyiségei, Szombathely, 2006.
- Dr. Tóth József – Somkuthy Ferenc: Szombathely város kertkultúrája a XIX–XX. században, Szombathely, 2009.
- Némethy Mária: Tibola Imre emlékezik 1956. október 28-ra. A forradalom napja Szombathelyen. In: Vas Népe, 1992. 37. évf. október 28. 254. sz. p. 3.
<https://www.martinus.hu/hirek/6809/emlekezes-tibola-imre-nagyprepostra>
– Megtekintés 2017. 07.19-én
<https://www.martinus.hu/hirek/4716/beszalgetes-a-gyemantmises-tibola-imre-atyaval>
– Megtekintés 2017. 07.19-én
- Pósfai János: A túlélők hálája és emlékezése. Lövések a papneveldeben. In: Vas Népe, 1995. 40. évf. május 9. 107. sz. p. 5.
- Konkoly István: Emlékezés Konkoly István megyéspüspökre. In: Vasi Szemle 2013/2. sz.
<http://www.cellbibl.hu/index.php/10-lexikon/36-gefin-gyula> – Megtekintés: 2017. 07. 16-án
- Zsámbéky Monika: 17. századi sírkövek Szombathelyen. In: Vasi Szemle 1990/3. sz. p. 429-442.
<http://www.alon.hu/istvan-lajos-szombathely-helytortenet-egeszseg-tudomany/cz-itt-szombathelyi-dr-istvan-lajos-korut> – Megtekintés 2017. 07.15-én
https://www.antsz.hu/felso_menu/rolunk/sajto/archivum/istvan.html – Megtekintés 2017. 07.15-én
- Szalay László: Az ember, aki megelőzte a korát. In: Dr. Ács Zoltán: Utóirat, Szombathely, 2008.
<http://hdke.hu/emlekezes/embermentok/embermentok-nevsora> – Megtekintés 2017. 07. 15-én
<http://www.alon.hu/node/3136> – Megtekintés: 2017. 07.15-én
- Kiskós Ferenc, a Vas Megyei Temetkezési Kft. ügyvezetőjének szóbeli közlése 2017. július 15-én – kérdésre válaszolva
- Jacobus de Voragine: Legenda aurea. Szentek csodái és szenvedései, Helikon Kiadó, 1990. p. 265.